

Lo BOFADOR e lo RECALIU Lou BOUFADOU e lou RECALIÉU

Mandadissa a gratis quatre còps de l'an

Contacte redaccion : dr.digloss@orange.fr 04 42 06 21 20

« Lo bofador e lo recalieu » 28 carrièra Gambetta 13110 Lo Pòrt de Boc / Lou Port de Bouc

DARRIERAS NÒVAS

en cò l'editor

« YEHOUDAH e YOANHAN »

(Judas et Jean), raconte en francés de Robèrt Perrotto-André. Edicions Lacour.

en cò l'editor:

« **Leis originas provençalas dei ròdols, quartiers, carrieras e vias dau Pòrt de Boc** » (provençau/francés).Ed. Lacour

PER DURBIR LO TALH

« QUE DALLE »

d'après Florian Vernet

BALADER : de *balada* (danse) e *balat* (danser) = Passejar ; au figurat contar quauquaren per enganar quauqu'un.

Veire '*baladeuses*' en argòt francés.

NDLR : "baladaire" per lo MP3.e belèu per lo telefon barrutlaire.

BALES . *Balèze* en francés

Emplegat coma adjectiu = galhard, fòrt
coma nom = tipe.A Marseilha per sonar quauqu'un : "Òu bales, monte vas ?"

Es tanben lo sexe mascle : '*faire plorar lo balès*'.

BALLOCHAS : coma lei *baladeuses* son leis olivas dins sa saca. '*Oche*' en francés es mai que mai emplegat ; *dirloche, caboche, petoche*
Mai aquí lo mòt ven de « *bala* » Cf.l'expression « *Rompe balas* »

NDLR : e l'autre « *Rompe bassas* »

« L' OCCITAN BLOS »

d'après Jacme Taupiac
in *Lo Gai Saber* n°514

L'adjectiu epitèt, Zo mai !

Per lei diminutius l'occitan prefera lei sufixis :
un canhòt = pichon can ; *un lebrat* = una pichona lèbre.

L'adjectiu plaçat

- avant lo nom preenta sa qualitat: Saint Joan,
- après lo nom, marca una quantitat : pòrt vièlh.

Dos perilhs :

1. en França dison:

« *à la Saint Georges* » ; « *à la Toussaint* »
en Provença e en occitan blos fau dire:
« **per Sant Joan** » ; « **per Totsants** »

2. per parlar de la data
francés : à la Saint Jean ;
en occitan : per Sant Joan..

Mai mèfi ! se parlan dau personatge, fau una minuscule a l'epitèt : « *sabi ben que **sant** Joan es un apostòli* »

E que que siègue, lo junhent de: *sant* –
Joan s'emplega pas jamai : **sant Joan**.

PER SANT JOAN lo precursor

Solstici d'estiu = Pòrta dels ÒMES

(lo solstici d'ivern es la Pòrta dei DIEUS)

Fuòcs de Sant Joan

Artemisa e èrbas de St Joan o èrbas dau Diable

ENIGMOS

7

Ay nombre d'amans indiscrets
li descurbi mon fonds eme grando confianço
per peno de mon imprudenco
m'examinon et van declara meis secrets.

Quand an debita çe qu'an vis
a sei plus familiers amis
aquestei non contens de creire
me trouesson souvent per **va** veire.

8

Fonds au mitan fach en auvalo
em'uno rego per detras
un manche que fa balo
e senso eu m'enplegarien pas.

Quand me veson la panço pleno
m'ausson emé anfazo emé hounour
et la van vuja senso peno
dins un trauc qu'es fac como un four.

PROJECT de JUÒC CULTURAU

« Naissença de la civilizacion occitana »

	V+	F-	?	de vos	Bilanç
Au Segle Xlen ? au sègle XIIen ?					
LA LENGA D'OC Ven dau francés dau latin, dau grec					
L'OCCITANIA es Un pais, una langa 1,2,3,4... Regions ? 3,4,5departaments ?					
LO TROBAR es Un genre poetic ? lo biais de cercar ?					
LA FIN' AMOR es Amor esperituau ? Amor erotioc ?					
Lei TROBADORS son de poetas ? de cantaires ? de musiciens ? de jonglaires ?					

La бага de lausier per 0 fauta

POESIAS

OMENATGE a Loís BRAUQUIER 1909-71

L'OULIVIÉ CANTADIS (vèrs 1630)

Aubre clar de Pallas, ólivié majourau,
Quand, di-fes, pietados, dins ta fueio argentalo
Ai escouta brusi lo canta di cigalas
Qu'en l'ounour de l'estiéu si crèbon li mirau¹,

Quand, di-fes, alounga coumo un pastre gregau
Emé lis uei tastant ti frucho vermeialo
A ferni, ausissènt la cansoun maïestralo,
Que dins ti bos sacra laisse lo vènt terrau.

Vièi aubre miejournen, adeja, dins l'Atico,
Lo san roumiéu Ouméro, escotant ta musico
Crésié d'ausi canta li flahuto de Pan.

Aro que Pan es mort, 'mé si danso agardivo
Lalejo² dins ta voues lou segren pretoucant
De Jèsus que se plain au jardin dis óilvo.

*

REGRACIEMENTS à Josiana UBAUD
PAUMIERS de RIBA de MAR

E voei ! Nos an tancats a-de-reng sus la riba
e enfaçats la mar qu'escupisse seis èrsas
fins a nosautres, ailas ! Ja, bacelats dei vents,
desplumats per mistrau, sagatats per ponent.
Leis òmes nos faràn crebar.

Per faire de semblant, d'èr de Còsta d'Azur,
dau pòble sobeiran, - d'élegits de segur -
nos an forabandits de nòstra tèrra maire,
an cambiat nòstre sòrt. Tots rastegues, pecaires,
Esperam que la mòrt. Malür !

Avem per se noirir qu'un pauc de tèrra gasta,
lo bòn èr qu'alenam es pòirit, petrolat.
Nos resta qu'un plumau, i a de temps que la pauma
la breçam plus au cèu. Avem perdut nòstra arma.
Siam que cadabres descarnats.

Podem plus que mandar, au monde una crida.
De nos veire tant nus, belèu faràn n'ajuda ?
Ajudaran tanben, tamaris, oliviers,
que creban ai ponchs-ronds, solets.
Ausissètz nostra crida muda !

solstici d'estiu 2013

¹ se crebon *lou mirau* = la chanterelle de la cigale.

² *lalejar* = ° babiller, gazouiller ; ici a le sens de plainte.

CÒNTE

Lo CHIVALIER dau NINFEA (correccion dau regretat Giu Martin)

D'autre temps, dins un país tant aluenchat, dei montanhas e apres desèrts, tant perdut que jamai degun l'aviá rehalat sei gròlas, un país tot bèu just aquí sota lei nivols, l'aviá un dròlle que pantaissava sensa relambi e tant solament d'una soleta causa : voliá venir un chivalier de tria. Mai èra encara pron jovent.

Un jorn que s'amusava dins lo desèrt a faire de castelars amé l'arena, de fortesas, baloards e palais, s'avisèt d'una lagremusa que se solehava son budelet d'aur e beviá a pichons còps de garganta la lutz de l'astre rèi. La lagramusa, tancada sus una pèira larga e clòta li ditz :

- Me pòs balhar un chicolon d'aiga, tu ?

Lo joine dròlle respond. Se disiá LOGAÏS.

- Penses que pòske trobar un fiu d'aiga dins aqueu desèrt ?
- Segur ! Sota ma pèirassa, rebeca lo lesèrt. E devala subran de sa pèira, s'asseta subre la sabla e...espera.

Pensatz bèn que lo LOGAÏS èra un pauc sosprès : lei lagramusas, de costuma, parlan pas. De mai se troban dins lo desèrt sota lei pèiras qu'un fum d'escòrpis jaunes e marrits, de serps de la minuta, d'aranhassas migalas tant grandas coma de sietons e en pagaia de bestiassas verinósas, puslèu que d'aiga clara o d'esquichons de frucha.

Èra tafurat lo LOGAÏS, e, encara de mai curiós tant coma d'una gatoneta. Se saup jamai dins lo desèrt ! Se fau tenir d'avis e se mesfisar dei farfantèlas que, se lei veses pas mé leis uelhs aquò vau dire que son dins ta tèsta...

- Basta ! veirèm bèn ! se diguèt.

Amé fòrça prudença, revirèt la granda pèira que son dessota escondut se metèt a lusir tant coma lo plan lisc d'una lona remirant lo mèstre dau jorn. Alòr, d'a cha pauc, s'expandiguèt la lona fins a venir tant granda coma una mueia, puei un estanhet e fin finala un lauset de l'aiga de cristau tant transparent que se podiá veire, au trefons, quauqua ren de lusent.

- Grandmercé l'amic, diTZ la lagramusa dau temps que se lipa un bòn còp d'aiga. Lònga mai per tu, garçon ! E cabussa dins l'aiga canda.

Ne'n restA candit lo LOGAÏS.

- Aqueu de còp ! aquela empega ! deslarga tot espantat.

Remonta lèu-lèu lo lesèrt, lei patas embarnissadas d'objècts beluguejants.

- Vaquí per te mercejar LOGAÏS. Ieu, conoissi ton pantais. Tu, poiràs lo complir de bòn.

Dins un bocan de ferratalha pausa au sòu e ai pès dau dròlle un vertadier equipament de chivalier. Manca ren : lo casco amé lo cimier, la còsta d'armas, lei grandei bòtas de cuer, lo bloquier en forma d'escut e, subretot, una granda espasa.

Mai s'agis pas d'armas e de vestidura de chivalier dau comun. Que de non !

- Lo casco es tot d'aur amé a sa cima un flòc de mimòsas dei bòchetes d'aur e dei primei fuelhetas verd-jade ;
- La còsta d'armas es de fieus de seda mesclats de fieus de la verge, tant solides qu'es pas de dire. Es d'una òbra tan prima e tan leugiera que, de segur, son pes es pas mai lord qu'un bofet de parpalhon ;
- Lei bòtas, solidas mai plegadissas son de pèu escaumósa de cocodila. Montan encara mai aut dau ginolh e, susprenent, de cada costat dau talon son doas alatas de plumas de ciune ;
- E l'espasa ! Quina espasa ! larga e lorda, que sembla un cotèu soisse am' un molon de lamas :
 1. la granda lama de l'espasa ;
 2. una lama-sèrra ;
 3. una lama-secator ;
 4. una lama-tiretap ;
 5. una lama ponçon-agulha ;
 6. una lama-flaüt ;
 7. una lama-martèu.

Çò que lo lascia espantat, lo mai bèu se sembla, es l'escut. Lusent tant coma mirau d'argent alusentit e au bèu mitan es pintada una granda flor blanca e ròsa, una de ninfèa amé sa granda fuelha verd d'aiga a son entorn. Pivela LOGAÏS, l'escut. Pòu pas se ne'n destacar l'uelh. E se passa quauqua-ren d'estrani : la flor pintada s'escafa d'a cha pauc e

dins lo mirau d'argent alusetit se dessenha lo rebat dau dròlle que vèn mens fosc puei e, fin finala, ven net e clar.

De verai aquò's estonant e magic ! Lo rebat dins l'escut aubora l'espasa. Mai la bolega de la man drecha, alòr que lo LOGAÏS, eu, la tèn de la man senestra - perque es pata-gòia coma disián lo monde d'avant-.

E l'espasa li vèn cotigar lo ventre dau temps que lo rebat li manda de moninariás a bòudre.

Aqueu rebat es lo quite eu tot escupit mai... a l'envèrs.

- Aquela empega ! s'escriu LOGAÏS. Tant es granda sa sospresa que ne'n pòu pas dire mai lòng.
- De òc, respond lo rebat. Ieu siáu Tu, mai de l'envèrs, e Tu siás Ieu mai au rebós, au contrari. Va sabes que son magics lei miraus ! E aqueu que te donarà d'explicas per aquò es pan'cara dins lo monde e i es pas naissut dempuei longtemps, sas ! Me presenti : a ieu me dison GALÒËLIS o GALÒËL, coma voudràs mon brave LOGAÏS o LOGAÏSEL, de ta preferéncia !
- Alòr ! Tu siás Ieu sensa èstre Ieu, e Ieu siáu Tu sensa èstre Tu ?

Se bota a rire lo lezerdon e li dona d'explicas :

- . Tot çò que fa un l'autre es a lo tornar-faire. Mai de l'envèrs.
- Espectaclòs ! s'escriu LOGAÏSEL.
- Òc e non ! D'un meteis temps es bòn e pas bòn que te faudrà èstre fòrça vigilant, sas ! e subretot bèn chifrar a çò que vòs far e fòrça espinchar lo GALÒËLIS per veire son gaubi.
- Bondieu ! Sarà fòrça complicat aquò !
- Te fau rassegar. Pas tant qu'aquò. Te mandarà d'ajuda lo GALÒ lo mai que podrà. Pòs li far fisança ai piègers moments, emai siegue un pauc farsejaire e t'enrabiarà. Se trantalhas e sabes pas çò que te fau far, sará aquí per t'ajudar e te conselhar. Totei dos ensems aurètz mai d'àstre per pas vos enganar e ben capitar. Es pas bèu tot aquò ? Es pas fantastic ? Mai en veritat es un paquet difficil de viure ensems, a dos ! Farètz d'esforç. Vaquí !

Tot d'una ven grèu lo lezèrt gris.

- Ara que sabes cu siás, cu es l'autre, que totei dos ensems ne'n fasètz plus pas qu'un e que tot solet pòs èstre doble, ton nom sará desenant : Chivalier LÒGA o Chivalier

GALÒ. Un o l'Autre, Un e l'Autre. Quauquei còps lei dos. t'enganaras pas jamai. Vaquí ! Vaíci ta « Cèrca. » La princessa NINFÉIA, Reina des Aigas dau Laus es presoniera dempuei l'an pèbre dau DESESPER, l'òrre masc negre que son reiaume tan negre es lo de PETROEILAS. La ten d'a ment, lo masc, au fin fons de son castelon tant sorn e negre coma suja dins un marrit òrt, una tèrra-gasta, romeguièra, clafida d'èrbas feras. Es encadenada, pecaire d'èla ! Es encausa d'aquò que d'a cha pauc es vengut de mai en mai grand lo desèrt e encara de mai en mai desèrtic. La sabla mastega la bòna tèrra e l'aiga, tant rara, es venguda poluida. Rara e carivenca. Siás lèst LÒGA ?

Trantalha pas manco una segonda LOGA :

- Siáu lèst !
- E ieu GALÒ, tanbèn, crida lo rebat de l'escut. De segur fan lo pareu lei dos.
- Aquò va. Vaquí vòstre blason.

De la poncha de sa coá la lagremusa fronça lo subreplan de l'aiga d'onte giscla una vertadiera flor de nimféa que se ven pegar sus lo bloquier.

- Siátz venguts Chivaliers. Desenant LÒGA siás lo CHIVALIER de la NIMFEIA. Siguètz gents d'onor totei dos ! Gents de Paratge

E pataflòu ! cabussa dins l'aiga lo lesèrt e ven autatlèu una lagramusa-d'aiga.

Restan mut una passa de temps lei chivaliers.

- Mai monte anar ? chifra LÒGA. Costat dau Levant ?
- Que de non ! D'autra man, devèrs lo Ponent, murmura GALÒ.

LOGA vira l'uelh vèrs la flor de ninfeia blasonada de l'escut : lei petalas son totei viradas d'un meteis costat. De segur ensenhan la bòna direccion.

- Es peraquí. Zou, d'enavans !

LÒGA pica lo sòu dau talon e...pffut !... una brava fòrça lo buta d'enavans am'una tala velocitat que seis aurelhas siblan e se ne manca de pas gaire de jalar dau vent de la corsa. Leis alas dei bòtas bacelan l'èr e flofrotejan tant lèu com'aquelei d'un bècaflors. E lampa que lamparàs...

Passa de desèrts aspres, de montanhas ennivoladas, subrevola de ribieras e de flumes gròs, de laus gigants, de mars immensas, de valadas fonsas e ennebladas, d'ermas ennevasadas.

Pren tèrra dins un gaudre fèr, tristàs. Un endrech monte l'i a que lei cropatas per i portar la biaça. Un caminet envabrat e rocassós se profunda dins un espès reganèu dei fuelhas grandarassas e de bòchas clafidas d'una mena de granas de borra de gratacuòu, de brancas forçadas, entravacosas dei lòngueis espinas ponchudas. Impossible de passar.

- Lama-serra ! crida GALÒ.

Quand e quand LÒGA la sorte. Serra lei brancas e lei romias qu'engavachan lo passatge e se rebronda un caminet. Au mai s'avança dins lo tuneu verd, au mai son lòngarassas e crocudas leis espinas que li grafinhan la còsta d'armas. Urosament la pòdon pas estraçar.

- Lama-secator, brama GALÒ.

- Gramací, vièlh fraire !

E talha que talharàs ! Zo !

Subran, una planta manjacarn li manda seis arpassas. Autanlèu son immobilizats, paralizats lei dos braç dau paure LÒGA. Envertolhat coma un rostit ! Manca de s'esvalir tot son coratge quand vei venir la gola badanta e bavejanta de la manjacarn. Lei mila dents jogan dei castanhetas am'un bruch esglariant.

- Au secors chivalier GALÒ ! Ajuda mi. !

- A la recarga ! A la recarga ! brama GALÒ.

De l'escut d'argent, dau còr de la flor de ninfea, giscla d'un còp una pica que tabassa lo vegetau mostrós. Dins un virat d'uelh, la planta manjacarn ven un milierat de tulipons roges qu'apalhan lo sòu, sota lei pès dau valent chivalier LOGA, coma tapís de ceremonia,

Mai... Pas gaire luench, una armada de bolets verinós, esconduts dins leis autas èrbas, bandiguon a bòudre de milions d'espòras pudentas, empoisonadas e empestadas sus lo pros chivalier. Urosament de son èume que n'avià abaissada la visiera. Sàvia precaucion !

- Serra, copa, talha !

Serra, copat e talhat de sei dos braç LOGA, lei pès e lei capochons deis infeccióis campanhòus-fos que tanlèu que son sagatats venon un molon de girofladas de totas colors e que senton bòn.

- Gramací Companh ! Fasèm avans mai fasèm mèfi !

A pas fach tres pas lo valent chivalier qu'amé una velocita a donar lo lorditge, una lònga lònga raïç sortida de monte saup pas, encordela lei doas cambas de l'eròi. LOGA s'estramassa, lo morre dins una toscassa de treule. Se ronson sus eu totei lei fuelhas per assajar de l'estofar en intrant dins lei fendas de la visiera dau casco e de l'immobilisar en s'enfornhent dins lei margas e lei bòtas.

A mitat estofat LOGA pòu plus que de renar una crida de secors. Mai n'es pas utile que GALÒ a ja començat son òbra e bacela la racina amé son espasa. Pica de pic emé de talh, copa de troçets que reguinhan de furor tant coma d'escás sus musclaus. Totei lei tròç venon blavets, gau-galins, margaridetas e provençalas Tre qu'es desliurat d'aquela mena de liana-raïç, LOGA comença son trabalh. La lama tira-tap enrabiada, bostiga e farfolha dins l'estofanta tosca de treule e la derraba d'en plen. Cada fuelha ven tanlèu bacin-d'aur.

- E Bè ! Fin finala es liura la rota. Manca plus que de flors sus lo camin ; tota la seuva sembla nos faire boqueta. Daut ! Daut ! Anem, Zo !

Pasmens, ges de bofet dins l'èr, ges de bresilhatge d'aucèu, ges de cracinament d'insècte, pas la mai pichona crida de bèstia. Silenci totau que mete en anciá. Sembla mòrt lo bòsc.

- LÒGA ! Aganta ton galobet e jòga. lèu vau cantar.

Lèu dich, lèu fach. Allora se ronsan sus lo chivalier de miliassadas d'auceus de totei colors. Ne venon dei quatre cantons dau cèu. Volestrejan a son entorn sensa relambi.

E piauta que piutaràs... Aqueste còp se tapan leis aures LÒGA e GALÒ , ò pecaires d'elas !

- Grandmercé bèus Damisèus, piutejan l'aucelum, gramací. Ta tan doça musica l'a romput l'encantament dau "restar-mut" que l'afrós DESESPER amochonat dins son castelàs negre e segrenós nos l'a mandat, l'i a

ja fòrça temps, en clavelant lo bèc d'un rossinhòu sus son portau grand.

- La nota magica que l'a desclavat l'as tot bèu just jogada. L'encantament es acabat tot de bòn e per sempre. Piupiumercé !
- - Ne'n siáu urós. Bessai que podètz me dire coma fau faire per i arribar au castelas segrenós e negre. Me fa mestier de desliurar la princessa NIMFÈIA ?
- - Avètz que de nos seguir Meisenhors. Mai jamai i podrátz arribar, ni mai amé lei bòtas aladas que son tròp pichòtas. LÒGA te ne'n fau de bèn mai grandas e ben mai galhardas perque la lobièra d'aqueu capon feni de DESESPER es quilhada tot d'en aut, dins un nivòl de plueja, de granhòla e de nèu, un vertadier nivòl de brefoniá. Solet, l'ULHAUÇ t'i pòu menar. Vènes ! As que de nos seguir tan velòç que pòs a aletas que t'ajudan.

LÒGA pica lo sòu dau talon e lampa tant coma fusada sus lo camin, ara cubèrt de flors multicoloras.

Arriban lèu a l'òrle de la forèst. Dins una immensa prada deis èrbas verdas e grassas, picotada de crocús, de te-vesi-e-t'ami, de corbadonas e de crentosas violetas, una fedonalha tota joventa foligauja a l'entorn de sei mairas. LÒGA amé la tropelada de piupius volaires se sarra plan-plan per pas li donar d'esfrai. Pasmens dos fedons sosprès, bombisson e... s'enaunon. Estabosit LÒGA s'aplanta. Lei cavalas e sei pichòts, prenon vòu : totei an d'alas !

- Aquela empega ! Aqueu de còp !

Plan-planet, sensa butar son pas, se sarra un grand garanhon pigat, deis alas immensas. Es ufanós, impausant.

- Siáu l'ULHAUÇ. Pòdi far quauqua-ren per tu, nòble Chivalier ? Diaussi ! N'i a pas gaire que son arribats fins aquí, te va pòdi dire ! T'a faugut coratge, temeritat, prudéncia e paciéncia que son totei vertuts cavaleirósas. As de besonh de mon ajuda ?
- Me farià mestier Senher Cavau ! ò perdon ! Senher ULHAUÇ. M'an dich l'aucelum que tu solet me podriás menar fins au castelàs negre e segrenós dins lo nivòl negrès dau caponàs DESESPER. Siáu encargat de mession : desliurar la princessa NINFÈIA que lo gròs maufatan se la ten presoniera.

Que l'estofèsse la pèsta ; qu'agantèsse la ronha au cuòu e lei braç corts, que li creissèsse un paletuvier, que li...que li...

- Es tu que te vas embrigar de ronha, Chivalier LÒGA. La rabia te fach venir nèci. Calmòs ! Vaquí bèn. D'effiech, fa de temps qu'espèri la venguda d'un pros chivalier e que siáu lèst per l'ajudar dins sa mession. Nosautres tanbèn, volèm desliurar NINFÈIA la nòstra princessa, la Reina deis Aigas, dei Bòscs e dei Flors de prats. Quilha te subre mon esquina e partèm !

Un còp LÒGA d'escambarlons sus lo gropa dau garanhon, ULHAUÇ pren lo vam e s'enauna. Cap sus l'horizont, lampa tant coma sageta vers lo Zenit, costat d'un immense nivòl sorn e brut. Es una mena de cumulò-nimbus borrihós que baveja sa crassa pegosa e laissa de lòngas tirassieras negrejantas dins lo cèu liure pasmens tant pur coma un linde safir.

- Vaquí lo brut reiaume de PETROEILÁS ! endilha l'ULHAUÇ.

Sa ròba resta d'un blanc de nèu dau temps que vòla dins la lutz dau soleu. Pasmens, d'a cha pauc que se ven au ras de PETROEILÁS, que s'enfonsa dins l'escur dau cumulò-nimbus gigant, lei pitas grisas de sa ròba venon mai grisàs, mai fonsadas e tot lo blanc s'ensorna, vira quasi au negre de la suja quand la sornura s'enegris. Resta brilhanta plus pas que l'estèla blanca de son frònt, qu'es d'un blanc alusentit.

Au finfons de la nivolassa, es la negra nuech, lei tenèbras en plen. Plus pas un pichon rai de lutz. Resta qu'una lusor foscarina qu'es pas de lume ; ven pas de la lutz..

- L'i siam. Desestriva-te, ven ULHAUÇ a la chut-chut tre que sei batas tocan lo sòu. E, Embarres pichon teus uelhs que son encara emplits de lutz. Te fau leis acostumar ai tenèbras.

Escota, LÒGA e obeis. Quand leva lei parperlas e duerbe grands seis uelhs, agacha d'en pertot. A sei pès un draion s'enfonsa, en serpatejant, sota leis sornas e negras ramieras d'una seuva negra e espèssa. Trantralha.

- Fai avans, li ditz LÒGA sus lo còp. leu i vesí clar ; te mènias que de me seguir.
- M'es mai que dificil de va par far aquò, richona LÒGA.

En partença LÒGA gramaceja ULHAUÇ amé calor.

- T'esperarai aquí, endilha sota vòtz lo garanhon. Belèu que... ! Tanlèu NINFÈIA desliurada, entorna-te aici dau mai lèu. E mèfi ai mascariás. L'Afrós deu ne mandar d'en pertot.

S'encamina d'un pas decidit LÒGA. Lo draion ven lèu redde e calhassós. De bartas tant espinos que pòu pas manco i intrar una ratona, fan una baranha dei doas ribas e de còps que i a embarran l'estrech passatge. S'arrapan a la còsta d'armas leis espinas, la grafinkan e assajan de l'espeçar. LÒGA se ne pòu pas despegolar. Es presonier tant coma peis au fielat. Pòu pas bolegar e faire avans.

- Lama-secator ! Lama-secator, brama GALÒ . Copa ! copa !

Copa que coparás... talha que talharás... d'una soleta man LÒGA e se fa lo passatge a través lei boissons.

D'a cha pauc ven mai clar lo caminet. Lei boissons grafinhencs fan plaça a d'aubrions tòrts e botís, sornieus, que mandan de lianas viscas que s'enrodelan ai cambas, braç e pitre dau brave chivalier.

- Lama-serra, lama-serra, udola GALÒ.

E sèrra que serrarás... Coquin de bòn sòrt ! Coma fa bèn son pretzfach la lama-sèrra ! Mai que mai ben, sas ! Detràs LÒGA resta pas qu'un molonàs de tròç de lianas que se bidorsan e se donan d'èr de coas de serps copadas.

L'espera una outra espròva. Subran una armada de rocás apareis. Sòrton d'enluòc. S'arregan de cada caire dau caminet. Tot bèu just coma passa, LÒGA, venon tot roge e se boton a escupir de lòngas flamas que lo lipon : aquelei rocás son de pèiras de fuòc. Manca de pas gaire de sufocar de la calor e de la tubadissa, lo paure chivalier, e d'èstre tant rostit coma costeleta o peis en papilhòta. D'astre :

- Lèu ! lèu, la lama-galobet ! Bofa ! Bofa ! brama, esglariat, lo brave GALÒ.

LÒGA emboca la lama-flaütet. E bofa que bofarás... D'un alen tant fòrt coma lo dau mistrau, amorça lei flamas una après l'autra. Fin finala es liure, lo passatge.

- Gramací vièlh-fraire ! Sensa tu, un pauc mai èri cuech.
- Subretot se m'aviás pas crud ! rebeca GALÒ en s'estofant quasi dau rire.

S'encaminan sorrissants leis chivaliers, un au braç de l'autre.

Camina que caminarás.

Tot a n'un còp, plus pas ges de camin. De verai, dispareis sota un tunèu tant sorn coma un forn. S'i vei ren de ren; pas manco la poncha dei pès.

Trantalha LÒGA. L'aviá belèu una outra rota ? O un autre biais de seguir aquesta d'aquí ? Que pastis ! Ara i a ges de chausida. Se fau riscar.

S'enfonsa dins la negror e li sembla caminar d'oras. Un silenci pesant e menaçós rende l'escuresina encara mai segrenosa e la vòuta tunelencas encara mai quichosa.

LÒGA s'aplanta subran. Sei mans, a la chaspa, tocan una mena de paret, una paret qu'es mens dura e mens freja qu'una de pèira.

- Diàussi ! Maugrabieu ! Pèr la san biéu e maladiccion ! Lo pertús es tapat.

Se crei pas de dire lo verai. D'efiech la paret es la superficia plana d'un tap gigant de súver. Engorga lo gròs voidè.

Es lo quichar de la clau ? La fin de sa cèrca ?

- Perpensam, GALÒ !
- Es tot chifrat. Dises qu'es un tap de súver ? La solucion es la lama tira-tap.
- Que siáu tòti !
- Te v'ai fach pas dire...

LÒGA emponha sa lama, la tanca au bèu mitan dau tapàs mostruós e, vira que virarás..., enfonsa lo tira-tap fins a la garda.

- Ara te fau tirar fòrt fòrt. T'ajudi... amé la pensada. Zo ! Issa Panissa !
- Issa ! Issa...

Bolega pas mai d'un menut lo tapàs. Pas manco d'un peu. Escagassat, aflaquit, a mand de cridar sèba, LÒGA se lascia tombar de cuòu.

- Anèm ! Zo ! Chivalier dau Fenhantitge, de la Pigressa, dau Fug-l'òbra. Pasmens es pas un malurós tròç de súver que te va resistir ?

LÒGA s'apontela còntra la muralha de súver, tira coma un tròn-de-gòl e, tot d'una, lo suvèr larga : sobde ne'n sorte la lama e, un gròs tròç

am'èla. S'espatafla cambas-viradas lo tairaire de tap.

- Adieu bota ! Es fotut, ven.
- Que de non mon bòn collèga. As cavat una pichòta galariá qu'es un passatge pron grand per tu. Mai se pòs lo regrandir una briga ?...

Aquò un còp fach, LÒGA s'entrauca dins l'estrechon tunèu De rebalons d'oras, s'atropa son nas a l'èr sus una esplanada clafida d'argilàs e d'ortigassas. Se pòu auborar, enfin. -
- Ai ! ai ! ai ! de meis esquinas !
- a ! seNti pas ren leu, galeja QALÒ

A cent pas se dreissa una posterla embarrada am'un portau espetaclós bardat de largas platas ficadas 'mé de clavèus de la tèsta tant granda coma aquela dau LÒGA. Lo pònt-levadís de la fortalessa es abaissat. Dessota, l'aiga mòrta, pudenta e verdala d'un valat fons e larg, environa la ciutadèla.

- Mèfi ! LÒGA, li giscla GALÒ a la chut-chut, aqueu pònt-levadís qu'es abaissat me sembla qu'es una leca, un aganta-colhon ! Mèfi-mèfi ! Prudéncia !
- T'estrancines pas, bèu senher !...tenes-mi d'a ment que ieu te gardi.

Tot en'un còp, un estrani sentiment l'aganta a LÒGA. Coma aqueu d'un estremament. L'ambient se fa que mai estofegant ; ges d'alèn d'èr e quina odor ! Una odor d'escaufit, Perqué ?

LÒGA, per instinct, sensa se n'avisar, agacha lo cèu.

- Estrangi ! aquò's bijarre !
- Poja ! poja !

Tot d'una compren lo perqué d'aqueu malèstre : es bas e arredonit lo cèu ; es d'un verd encre, sorn. E tomba sus sei bòrds, a drecha e a senèstra. Sota lei pès tanbèn es verd-auciprès, lo sòu.

Ensems s'escrigon lei dos erois :

- Siam embarrats dins una botelha giganta !
- De trespassar son gròs tap avèm passat son colh !
- Malapèsta ! Vaquí que siam agantats come de garris.
- Que de non, frairet, que de non lo rassegura GALÒ.

- As rason. Tot lo reiaume de PETROEILÁS es dedins aquesta botelhassa. Doncas lo casteu sorn e negre dau DESESPÉR li es. E tanben la princessa NIMFÉIA l'i es retenguda. E lo Maufatan se l'i esconde, se l'i amata dins quauque cantonet sorn e negre, dins quauque endrech. Zo, fasèm avans.
- Sus ! Sus ! Barra sus lo DESESPÉR !
- Impossible d'escaladar lei barris. Ai ges d'escala ni mai de rampons. Coma faire ?
- Alòra te fau rompre lo portau. Sòrte ta lama-martèu. Bacela ! Rompe ! Rompe !

LÒGA se ronsa subre l'esplanada, passa lèu lo pònt-levadís que quatecant comença de se levar.

- Vé la leca ! la trapela, lo traçanat ! Va t'esquichar coma una merluça còtra la pòrta e t'enastar coma una polalha. Lèu ! lèu ! Tot lo debàs semble d'erigon, clafit de ponchas agudas.

E rompe que romparàs.. ! Lo dangier tant pròche li dona de fòrças per detz au bacelaire. 'Mé son martèu pica tant fòrt que se fendescla dins ren qu'un còp, l'espessa pòrta. Barras e claveus volon de totei costats e la fenda es venguda pron larga per passar.

LÒGA s'i ronsa e se trova dins una cort dau dedins barrada a tot son entorn de bastiments e d'autas parets. Sensa se pausar ges de question se ronsa tornarmai vèrs lo gròs dau bastiment. En quauqueis encambadas travessa la cort, creba la pòrta d'un grand còp de sa lama-martèu. Se troba dins una granda sala encombrada d'armaduras e de maquinas de guèrra de totei merças e de totei grandors. Es-ti prisonier dins la sala d'armas ?

Pasmens a bèus uelhs vesents una mena de sortida, estrecha e amagada, es au fin fons de la sala. Es lo sauvament ? Aquò's pas de cana (tras que segur) que totei lei parets escondon de passatges secrets darrièr lei tapissariás, lei paradoiras, lei pintadoiras e tablèus, mai... Se ronsa a tota zuerta dins un corredor. Grata camin e lampa de la paur de quauque còp sornarut.

- Es pas possible, se pensa LÒGA, qu'ague ren ausit lo DESESPÉR, e que bolègue pas mai, pas d'un det, d'un peu. Encolerit manda una crida : Sòrte de ton trauc cagobraias ! Te desfisi pantoquet ! Fai-ti veire vil capon, chivalier dau triste morre !

Un silenci jalat, solet li respond.

- Fai avans, marcha ! Te gardi, Agues pas de crenhença! lo rassegura GALÒ .

A la vòuta d'un recoide lo corredor desboca d'un còp sus un grand plan, se se pòu dire. Aquí creisson tant solament de romegas, d'ortigas, de plantas verinosas e d'aubriens espinós. LÒGA es dins l'òrt dau Marcamau.

- S'aquò's un òrt, alòr mi negui ! clusse GALÒ

Mesfisant, agachant de tot caire e canton, LÒGA s'avança. Tot en caminant dalha lei marrideis èrbas qu'emcombran son avans. Arriba ras d'una espessa sanhiera. De sanhas e de canas autas, emplumassadas e espèssas l'empachan de veire mai luench. En trantalhant, pausa un pè sus un sòu moligàs e tot trempè.

- Un estanh ! Belèu d'arena movedissa. Mèfi ! Mèfi ! chutchuteja GALÒ.

LÒGA traversa la sanhiera sensa pena mai sei bòtas s'enfanguan fins ai ginolhs. En fàcia d'eu l'a un estanh de l'aiga negra e fangósa, clafida de raïç e de brancas mòrtas. Ribon-ribanha s'expandisson sus l'aiga de vastas fuelhas de ninfèas d'un verd mai que tristàs.

Au bèu mitan de l'estanh sembla flotejar una illeta pelada, levat d'un solet aubret mena de tamarissa monte NINFÉIA, la paureta, es encadenada. Sa tèsta penja sus sa peitrina coma s'èra sensa vida. Sembla deseimada. L'estofa un badalhon. Pecaire d'ela !

- Princesa ! NINFÉIA !... NINFÉIA ! brama LÒGA, a se desgargamelar

Tanlèu leva sa cara NINFÉIA e, maugrat que siegue encara una briga aluenchat, LÒGA pòu veire seis lindes uelhs d'aigamarina lusir d'esper e de joia. Semblan li sorrìre.

Alòr LÒGA pica lo sòu molh de tota sa rèsta de fòrças. Sei bòtas aladas lo bandisson mai davans e bombis de ninféia en nimféia fins a l'illeta. Rompe la cadena d'un còp solet de son espasa e lo mai polidament possible destaca lo badalhon.

Son pas per lo mercejar lei promieras paraulas de la Princesa :

- Gardatz-vos Bèu Chivalier ! Lo masc DESESPER s'es escondut.
- Monte ?
- Dins aquest garbaironàs de fen, ailabàs, dins l'òrt laissat en gara, costat de la tèrra

gasta, pròche dau torrelhon. Solet lo cèu saup çò qu'es a carcular coma caïnariá ?

- Vau l'en descasar *manu militari*.

E zo mai, sauta de ninféia en nimféia, bombis subre la riba e còrre sus au masc negre. Se tanca davans lo garbairon e brama :

- Defòra capon ! Defòra gusas ! Traite, felon, picamota fug-l'òbra, tavan merdassier, estraçabraias ! Te mandi l'escomessa !

Respònd que la musica mistolina e cracinejanta de cascavèus que se bolegan ! tin-tin, tin-tin... Lo bruch es a còrre d'en-dessús leis aigas, mòrtas, portat per un alen misteriós fins a NINFÉIA que, dau còp, peta d'un rire cristalin.

- Daut ! Daut ! Chivalier ! Es a tremolar de la petòcha l'abominable DESESPER l'Afrós. Sei mans e sei ginolhs trantalhan tant fòrt e sei dents martelan e fan tres-tres tament que tot aquò te fai de musica de castanhetas. A tant paur lo bogre que pòu pas mai se bolegar lo rinquinquin, ni mai que de te gitar un sòrt. Pòu pas manco pioutar e te mandar un encantament. T'emascará plus ! Es tieu. Te resta plus que de lo derrabar dau mitan de sa feniera.
- Coma fau far ? s'escrich LÒGA. Es tant gròssa e fonsa aquesta feniera !
- Pica ! pica, li rebeça GALÒ. Sòrte la lama-agulha e assaja de chifrar a l'envèrs.
- Coma fau far ?
- En plaça de cercar una agulha dins un fais de fen, coma a l'acostumada, as que de cercar dins lo fen amé ton agulha. Vaquí, am'aquò pas mai ! Pica ! Pica !

E bona dich lo bòn conseu, LÒGA bostiga lèu-lèu dins la garbeira. E pica que picaràs... Fin finala de cridas dardalhan de l'onga au dintre dau fen :

- Ai ! Ai ! Ai ! de ma tèsta ! Oi ! Oi ! Oi ! de mon cuòu. N'i a pron ! N'i a pron ! Basta ! Gràcia ! Gràcia Senher ! Prene compassion T'embarra pas lo còr. Cridi mercé, MERCÉ !
- Fòra de ton recatador, ràscós ! gusàs ! o te vai transformar en passadoira !
- Sòrti ! Sòrti ! Vé, siáu aquí !

Doas mans pegosas dei tressusors escartan lo fen e apareis l'òrre morre tristàs de l'afrós, verd de la pauràssa e tot moligàs de coardisatge. DESESPER tremola tant fòrt que fa quasi pietat. LÒGA a pas lo còr de li mandar sa brava

espasa a través dau còrs. Subran, l'espasa luse coma un rai de soleu un còp la raissa passada. DESESPER esconde lèu seis uelhs darrièr sei mans negras dei dets crocuts. Pòu pas sostenir l'esclat de la lama, simbeu d'onor, de valença, de veritat, de paratge. Tocat de compacion lo nòble chivalier li bota la tèsta sota son capochon e la trista cara dau masc passa per z'uelhs.

Alòra, tota sorisenta e leugiera, NINFÉIA se sarra. Sa prima ròba d'augas e de perlas d'aiga floteja tant coma une cherpa neblejanta. A tancat una esplandida flor de nimféia dins son peu teissut de fiús d'argent e tant verds coma seis uelhs. Es una melodia de la veire e lo còr de nòstre eròi pica mai fòrt. Ten sei cadenas rompudas de prionièra en mans. LÒGA tot d'un temps e dins un vira d'uelh ne carga lo Maufatan, li bota lo badalhon amé tres nos sus sei brigas engaunhadas de monina rascósa.

- Grandmercé Bèu Senher. Son acabadas sei mascariás. M'avètz pa'ncara dich cu es mon desliuraire. Vos, se sembla, conoissetz mon nom mai ieu sabi pas coma vos dison.
- Me dison LÒGA, bretoneja lo chivalier...
- E tanbèn GALÒ, aponde una pichota vòtz en s'esbofant.

Tota risenta NINFÉIA se clina e pausa un gròs poton sus lo bloquier que ven d'un còp tot ròse. Pètan dau rire la princessa e lo chivalier.

- LÒGA te fau embarrar per sempre lo DESESPER. Fau l'empachar de faire sei coquinariás, sei caïnariás, ai joves que venon e a-n'aquelei que son pa'ncara venguts au monde. Pestela-lo dins sa torre sorna e negra e dona li la petòchassa de contúnia.
- Tè ! Bòrd que la lutz e la clartat an trepassat sa sornura, vau l'estremar e l'estacar per sempre dins la tòrre-plataforma qu'es darrièr l'illeta, au bèu mitan de l'estanh fangassier.

LÒGA aganta lo Pegós, l'Enviscós, e arriba en quauquei bombs a la torre. NINFÉIA arresta pas de rire e de picar dei mans. S'entorna quèrre la pricessa e Intran dins la granda sala de la torre. DESESPER es estacat solide a la paret en facia de la pòrta monte LÒGA fixa son espasa que flameja dins la sornura. Es pas possible de dire coma.

Es fòrça fòrça triste de laisser son espasa per sempre LÒGA mai, es çò que costa la patz dau

monde ! Dins aquò pensa de recobrar leis autrei sièis lamas e lei destaca de la Lama Maja. Qu saup se podràn pas servir encara un còp ? A mand de plorar, gonfle d'esmoguda, tenent la man de NINFÉIA, lo pros chivalier batesma son espasa. Desenant « FIDELA GARDAIRITZ » te sonaran, nosautres e lo monde.

DESESPER, tèsta sota pòu pas manco espinchar l'esclarianta lutz de FIDELA. De ràbia impoderósa cracina de sei dents ; sembla d'ausir une vièlha carela rovilhada de potz. LÒGA li lèva son badalhon :

- Podràs bramar tot ton sadol tre que sarem desforats de ta diabolica botelha, auvari dau diable. Degun jamai t'entendrà plus.

Lei dos jovents sòrton man dins la man. Sorrison de bonur e se fan glòria : mission complida. La Cerca es d'acabada.

Retraversan tot d'una lo segrenós reiaume de PETROEILÁS, repassan l'estrech pertús dau tap de la botelha giganta e se retrovan a la sortida dau tunèu.

Leis i espèra aquí l'ULHAUÇ.

- Aguèri pas pron de paciència per vos esperar d'ailabàs. Me languissiau de tornarveire e de saludar la Princessa NINFÉIA. Pinessa, vos rèndi omenatge. Jamai de jamai un cren de ma coá dobtèt de LÒGA... ni mai, segur, que de GALÒ, aponda am'un pichòt endilhament dau rire. Avètz totei dos de PARATGE ! Ara, fau sagelar lo tap en fin finala, que plus ren de negrès, de viscós e de pegós lagremeja d'aquela botelhassa de malur.
- Mai coma ? Avèm ges de cira per sagelar !
- Vèsi qu'as encara ta lama-flaütet. Alòr ? ges de problema. Jògue.

LÒGA tanlèu, se bota a jogar de son flaüt. Estranja musica que ne'n sòrte ! Sembla plus a-n' un zonzonament, a-n'un bronziment, qu'a una sinfonia. S'arrèsta, estomagat e regarda seis amics que sorrison de son espantament. Subran dins lo cèu vengut fòrça clar, apareis una nebla zonzonanta, un milion de ponchs d'aur. Son environats leis amics d'un milierat d'abilhas pichonetes que te fan un bruch de te rendre sord.

Alora NINFÉIA canta coma d'un zonzon :

- Bòchas d'aur, vaicí çò qu'espèri de vosautres : amé vòstra ciera, sagelat a la lèsta aqueu tapàs. Que siegue engavachat per sempre.

Quand e quand se bota a l'òbra lo pòble pichòt e lo tapàs es sagelat en mens de temps que ne'n fau per lo legir. Tot bèu just au moment que la darriera abilha a quichat son darrier peton de ciera, s'entende un rugimentàs, una bramadissa qu'espèta au dintre la botelhassa. Aquela crida de ràbia furiósa dau DESESPER fa balejar perilhosament lo gigantes botelhon. Lo castelon negre e sorn se clina, se clina se... .. e rèsta tornat sús lo costat.

- Seria mièlhs per eu que cride pas tant fòrt sas ! clussis GALÒ .
- Restem pas aquí mai de temps. Se fau esbinhar a tota zuerta. ven ULHAUÇ Quilhatz vos lèu sus mon esquina e, zo ! lampam vèrs l'ostau.

Nòstreis amics gramacejon leis abilhas e s'escambarlon subre l'esquina dau garanhon. L'ULHAUÇ, lo grand chivau deis alas blancas pren son vam e tau una sageta landa vèrs la tèrra. Crebat a la passada lo brut cumulò-nimbus e vola dins la plena lutz dau soleu fins a l'oasis dau Reiaume de NINFÉIA.

Mai d'un còp lo Chivalier LÒGAÏSEL - amé son pròpri rebat GALÒELIS segur, rendèt visita a NINFÉIA. Emai s'entornèt e totjorn que mai sovent... A bèlei fes ULHAUÇ, d'una volada, venia saldar lei dos jovents e li adusiá lei bònei nòvas de la seuva, ara desencantada. E de segur, tanbèn dau DESESPÉR.

Un bèu jorn, venguèt linde lo cèu. Ailalin a l'avalida de la tèrra e dau cèu la vista fuguèt desgatjada : partits lo cumulò-nimbus crebat, lo castelet negre e sorn amé tot lo reiaume de PETROEILAS tot s'èra avalit.

Pareis que lo DESESPÉR de tant bramar de lònca de la ràbia, de tant bolegar per s'escapar de sei cadenas, finiguèt de far perdre son compés a la botelha mostrosa. D'a cha pauc la botelha rotlèt fins en riba dau nivol negrès e, fin finala, cabussèt dins leis abís de la grand mar tan fonsa. Sembla que l'i es totjorn...e per sempre !

Alòr se passèt quauqua-ren d'extraordinari : FIDELA GARDAIRITZ, l'espasa magica qu'aviá plus pas ren de tenir d'a ment, s'escapèt de la torre maudicha e venguèt rejónher son valent Chivalier dau Ninféia.

Plus jamai fuguèron desseparats lei dos jovents e plus pas jamai FIDELA GARDAIRITZ quitèt son forrèu.

Plus jamai nimai, d'un meteis biais, se desseparèron LÒGAÏSEL e NINFÉIA... amé lo valentos GALÒELIS

.....

Vaqu4i bèn salat bèn pebrat, mon cònte es acabat.

Papet Robèrt,
lo 30 d'Abriù 2002
festa de Sant Robè

ENIGMOS solucions 7 : lo libre. 8 : la cuillie

Per regraciar sei fidels lectors la DIRECCION, perfin de respectar lo famós principi de precaucion - que la METEO saup pas se lo bronza-cuou sará possible d'estiu, se pensa que per cas de plueia, de tempèsta de nèu o que que siegue de tsunamis – belèu politics - quauquei paginas de bona lectura agradiva, optimista, clafida de bons sentiments e de "moralita transparenta", permetrà ai parents e ai dròlles -que sabon ben mai que lei grands l'importéncia dau pantais- de passar un estiu a la sosta sensa regrets.

Coma ditz lo provèrbi : « **Se d'estiu plòu, resta a l'ostau.** »

Au còp que ven, l'autun comença (sideralament) lei 4-5 d'avost e « **a l'equinox, mèfi a l'intox** »



